

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / AVGUST / 8-SON,
II-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
II-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI.....	12
Usmonova Zarina	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING HUQUQIY MEXANIZMLARI VA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	19
Zaripova Sabrina Zafar qizi	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK TARMOG'IDA INTEGRATSIYALASHGAN MENEJMENT TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA ASOSIDA JORIY ETISH: SAMARADORLIK, TO'SIQLAR VA ISTIQBOLLAR.....	25
Sobirov Shohruh Shuxratovich	
ISTE'MOLCHILAR ORASIDA IJTIMOYIY TARMOQLARDAGI QISQA FORMATLI VIDEOKONTENTNING IMPULSIV XARID XATTI-HARAKATLARIGA TA'SIRI.....	30
Ra'no Balxiboyeva Davron qizi	
KAPITAL BOZORI ORQALI TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH YO'LLARI.....	40
Otabek Oltiboyev	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RAQAMLASHTIRISHNING YALPI TALAB O'ZGARISHIGA TA'SIRI TAHLILI.....	45
Ochilov Laziz Siddiqovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ SIYOSATINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA YANGI ISLOHOTLARNING MAKROIQTISODIY TAHLILI	54
Sanakulova Iroda Abrorovna	
GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA CHO'L YAYLOVLARI IXTISOSLASHUVINI MOSLASHTIRISHNING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI VA ILG'OR XORIJIY TAJRIBA (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QIZILQUM CHO'L YAYLOVLARI MISOLIDA)	61
Kozokov Najmiddin Isomiddinovich	
XALQARO OLIY TA'LIM TIZIMLARIDA UNIVERSITET BOSHQARUVINING TRANSFORMATSIYASI: INSTITUTSIONAL AVTONOMIYA, HISOBDOIRLIK VA STRATEGIK BOSHQARUV MODELLARI	68
Tursunmuratov Sherzod Turdimuratovich	
THREE GENERATIONS OF REFORM: GOVERNANCE PARADIGMS AND THE MEASUREMENT GAP IN UZBEKISTAN'S SUSTAINABLE DEVELOPMENT TRANSITION	76
Salakhutdinova Yulduz Golibovna	
ГЕНЕРАТИВНЫЙ ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГА	82
Умарова Нозанин Алишерзода	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	88
Sapayev Abduljalol Odinayevich	
TIJORAT BANKLARIDA TO'LOV TIZIMLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH	96
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
UMUMIY IQTISODIY MUVOZANAT NAZARIYASINING ZAMONAVIY TALQINI.....	102
Murodov Alisher Murodjon o'g'li	
РОЛЬ СИСТЕМЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕЁ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	106
Уралова Сожида Анвар кизи	

JIZZAX VILOYATI TURIZMINING RIVOJLANISH DINAMIKASI, TUZILMASI VA ISTIQBOLLARI (2016–2024-YILLAR)	112
Mamadiyrov Adhamjon Qo'chqar o'g'li	
KREATIV INDUSTRIYALARNI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI VA DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	121
Ulug'bekov Sardorbek Ulug'bekovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDITLASH AMALIYOTI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	128
Turdiyev Eralijon Muxtarovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BUDJETDAN TASHQARI TUSHUMLAR AUDITINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	134
Abduraxmonov Saidqosimxon Abduhamid o'g'li	
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING NAZARIY JIHATLARI	138
Asqarov Fayzullo G'iyosiddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BILIM VA MALAKALARNI RAQAMLI BAHOLASH TIZIMINING NAZARIY-IQTISODIY ASOSLARI	148
Abdiyev Nosir Raximovich	
Muzaffarova Mohira Nuraliyevna	
O'ZBEKISTON BANK SEKTORIDA MOLIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	154
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA TURIZM INFRATUZILMASINING HUDUDII RIVOJLANISH DARAJASINI QIYOSIY BAHOLASH	160
Omonova Nigora Bahodir qizi	
ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARINING INSTITUTSIONAL RIVOJLANISHINI STRATEGIK BOSHQARISH MEXANIZMLARI	167
Iskandarov Xurshid Iskandarovich	
TEXNOLOGIK AVLOD ALMASHINISHI SHAROITIDA ALOQA KORXONALARI TOVAR-MODDIY ZAXIRALARINING QADRSIZLANISHINI HISOBGA OLISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	175
Jamilov Jushqin Jonon o'g'li	
SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISH DARAJASINI ANFIS ASOSIDA MODELLASHTIRISH	181
Avazova Nafisa Namazovna	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING RAQAMLI RIVOJLANISHINI BAHOLASH: O'ZSME-DDI MODULINING METODOLOGIYASI VA AMALIY JORIY ETISH MEXANIZMI	186
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
ISLOM MOLIYASI TAMOYILLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	193
Kenjaeva Durdona Ravshan qizi	
ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ КАК ИНСТРУМЕНТ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	198
Аюбов Ойбек Улугбек угли	
YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISHDA MA'LUMOTLAR TAHLILINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH	204
Raximov Sarvarbek Abdumutalibjonovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH, ULARNI MOLIYALASHTIRISHNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA CHORA-TADBIRLARNING ASOSIY YO'NALISHLARI	211
Umarova Gulzodxon Qodirbekovna	

MEHMONXONA XO'JALIKLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INTEGRAL MEKANIZMI VA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	216
Rahimov Hasan Abdusaitovich	
NOMODDIY AKTIVLAR BO'YICHA OSHKORALIKNI TAKOMILLASHTIRISH VA MILLIY HISOBNI XALQARO STANDARTLAR BILAN UYG'UNLASHTIRISH.....	221
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich	
SANOATLASHTIRISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA UNUMDORLIK OMILI.....	226
Erkayev Akrom Normuxammadovich	
INNOVATSION O'ZGARISHLAR ASOSIDA AHOLI FAROVONLIGINI OSHIRISHNING 2030-YILGACHA MO'LJALLANGAN PROGNOZ SSENARIYLARI VA ULARNING SEZGIRLIK TAHLILI	232
Amrullayev Dadaxon	
ЭКОНОМЕТРИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ УЯЗВИМОСТИ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ И СТРУКТУРНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	237
Эркинбаева Камила Жавланбековна	
TIJORAT BANKLARI BIZNES MODELINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	243
Sh. Nurullayeva	
S. Narimonov	
OLIY TA'LIMDA RAQAMLI EKOTIZIMNI SHAKLLANTIRISHDAGI XAVF-XATARLAR (RISKLAR) VA BOSHQARUV MUAMMOLARI.....	249
Pirmanov Oxunjon Baxridin o'g'li	
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	256
Шомуродов Равшан Турсункулович	
Хакимов Хафизбек Хамза угли	
Джумабаева Гаянэ Рахимовна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOTRANSPORT XIZMATLARI BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI EKOLOGIK-IQTISODIY OMILLAR ASOSIDA OSHIRISH YO'LLARI	263
Sultanov Sulaymon Safarboy o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI KREDITLASH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA UNI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	269
Abdushukurova Mehribonu Dilmurod qizi	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH, YER RESURLARIDAN FOYDALANISH VA AHOLINING XARID QOBILIYATI MUVOFIQLIGINI BAHOLASH	276
Ramazonov Zafar Ulug'bekovich	
ИННОВАЦИОННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА	281
Мирахмедова Мафтуна Ибрагимовна	
TIJORAT BANKLARIDA FOIZ SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING AMALIY JIHATLARI.....	288
Orifova Dilnoza Obid qizi	
XALQARO KREDIT LINIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	295
Aliyev Bekzod Ilhomovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ УЧЁТА И АНАЛИЗА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ВЫСШИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ	301
Холикова Дурдона Бунёдjon кизи	

TOSHKENT VILOYATIDA ISHLAB CHIQUARISH SOHASIDA KICHIK BIZNESNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HUDUDIIY DIFFERENSIATSIYASI.....	308
Salimov Burxoniddin	
IJTIMOIIY-IQTISODIIY ADOLATNI TA'MINLASHDA SINERGETIK YONDASHUV: ZANJIRLI ADOLAT KONSEPSIYASI.....	314
Alimov Nasimjon Hoshimovich	
AQLLI SHAHAR TIZIMIDA IJTIMOIIY SOHA BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIIY MEXANIZMLARI.....	319
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
QO'SHILGAN QIYMATNI TAQSIMLASHNING SAMARALI SOLIQ MEXANIZMIGA OID XORIJ TAJRIBALARI.....	326
A.A. Bobomurodov	
O'ZBEKISTONNING "YASHIL IQTISODIYOT" TIZIMIGA O'TISH ZARURIYATI VA XIZMATLAR SOHASI UCHUN IQTISODIIY AHAMIYATI.....	333
Y.M.Xalikov	
OLIIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA AKADEMIK FAOLIYATNI BOSHQARISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI.....	342
Ixtiyorov Bekzod Zulfiqor o'g'li	
YOSHLARNING RAQAMLI MEHNAT PLATFORMALARIDA BARQAROR BANDLIGINI RISKKA ASOSLANGAN STRATEGIK BOSHQARISH.....	349
Palvonova Sevara Baxromovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	355
Almanov Ilhom Sultonovich	
MAKTABGACHA TA'LIM XIZMATLARINI GEYMIKATSIYALASH ASOSIDA TA'LIM SIFATI VA IQTISODIIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH	362
Aslonova Rushano Ilxomovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIIY NATIJADORLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH.....	368
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi	
HUDUDLARNING IQTISODIIY RIVOJLANISHIDA ISTE'MOLCHILAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	374
Xolmatov Azamatjon Abdupattoyevich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКСПОРТА В УЗБЕКИСТАНЕ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭКСПОРТНОЙ АКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ	380
Муниса Турдибаева	
LOYIHA MENEJERLARINING SOFT SKILLS KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING LOYIHALAR IQTISODIIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	394
Zairova Farida To'xtamurod qizi	
TIBBIY XIZMAT KO'RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIIY KO'RSATKICHLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH.....	400
O'roqov Firdavs Ortiqniyoz o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KORXONALAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIIY ASOSLARI	407
Jumaev Sohob Baxodirovich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI VA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING TRANSFORMATSIYON MODELII.....	412
Murodullayeva Guljaxon A'zamjon qizi	
INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY VA USLUBIIY ASOSLARI	418
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	426
Olimboyeva Nazokat Abdujabbor qizi	
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARIDA INTEGRALLASHGAN RISKKA YO'NALTIRILGAN AUDIT MODELIDAN FOYDALANISH USLUBIYOTI.....	431
Muydinov Erkin Jamaldinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	441
Bekbergenov G'ayrat Shuxratovich	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING EKSPORT FAOLIYATINI SOLIQ MEXANIZMLARI ASOSIDA MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH	446
O'rinoval Umida Qodirjonovna	
SOG'LIQNI SAQLASHNING YAGONA RAQAMLI EKOTIZIMIDA KIBERXAVFSIZLIK RISKLARINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	450
Turayeva Nafisa Odiljonovna	
XORAZM VILOYATIDA YER BOZORI INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	456
Ubaydov Mirshod Ismailovich	
O'ZBEKISTON UY-JOY BOZORIDA MOLIYAVIY PUFAK XAVFINI BAHOLASH: INTEGRAL INDEKSNI SHAKLLANTIRISH VA EKONOMETRIK TAHLIL	462
Botirov Islombek Ulug'bek o'g'li	
SUTCHILIKGA IXTISOSLASHGAN CHORVACHILIK KORXONALARIDA TANNARXNING BUXGALTERIYA HISOBINING OBYEKTI SIFATIDA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	467
Razzoqov Abbas Abdumalik o'g'li	
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY XATO VA NOMUVOFIQLIKLAR ICHKI AUDITINING INSTITUTSIONAL-TASHKILY MEXANIZMI	472
Mulayev Farxod Alisherovich	
SHAHAR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK BARQARORLIK TAMOYILLARINI JORIY ETISH: MUAMMOLAR, INNOVATSION YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR.....	477
Nurtayev Zaxriddin	
SANOATNING «DRAYVER» SOHALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIY O'SISHNI JADALLASHTIRISH	482
Xolbozorov Muzraf Yusup o'g'li	

UDK 338.45:330.35

SANOATNING «DRAYVER» SOHALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIY O'SISHNI JADALLASHTIRISH

XOLBOZOROV MUZRAF YUSUP O'G'LI
Toshkent kimyo-texnologiya instituti
“Menejment” kafedrası mustaqil izlanuvchisi
muzrofxolbozorov6@gmail.com
ORCID:0009-0006-7832-9473

Annotatsiya. Mazkur maqolada sanoatning «drayver» tarmoqlarini rivojlantirish orqali milliy iqtisodiyot o'sishini jadallashtirish muammosi tadqiq etiladi. F. Perru va A. Xirshmanning o'sish nuqtalari nazariyasi asosida O'zbekiston sanoatining 2023–2025-yillardagi tarkibiy dinamikasi, YAIM hamda sanoat ishlab chiqarishining o'sish sur'atlari rasmiy statistik ma'lumotlar yordamida qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqot natijasida etakchi tarmoqlarni tanlash mezonlari va institutsional siyosat bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: sanoat siyosati; drayver tarmoqlar; iqtisodiy o'sish; tarkibiy o'zgarishlar; etakchi tarmoqlar; o'sish nuqtalari nazariyasi; qo'shilgan qiymat; sanoatlashtirish; klasterlashtirish; eksport salohiyati; texnologik yangilanish; investitsiya siyosati; «O'zbekiston – 2030» strategiyasi; raqobatbardoshlik; mintaqaviy rivojlanish; innovatsion faollik; qayta ishlash sanoati; mashinasozlik; import o'rnini bosish.

Abstract. The article examines the problem of accelerating national economic growth through the development of “driver” industrial sectors. Drawing on the growth-pole theories of F. Perroux and A. Hirschman, it provides a comparative analysis of the structural dynamics of Uzbekistan's industry, GDP and industrial output growth rates for 2023–2025 using official statistical data. The study develops criteria for selecting leading sectors and formulates policy recommendations.

Keywords: industrial policy; driver industries; economic growth; structural change; leading sectors; growth-pole theory; value added; industrialization; clustering; export potential; technological upgrading; investment policy; Uzbekistan-2030 Strategy; competitiveness; regional development; innovation activity; manufacturing; machine-building; import substitution.

Аннотация. В данной статье рассматривается проблема ускорения роста национальной экономики за счёт развития так называемых «ведущих/драйверных» отраслей промышленности. На основе теории точек роста Ф. Перру и А. Хиршмана проводится сравнительный анализ структурной динамики промышленности Узбекистана в 2023–2025 годах, а также темпов роста ВВП и промышленного производства с использованием официальных статистических данных. По итогам исследования были разработаны критерии выбора приоритетных (лидирующих) отраслей и практические предложения по институциональной политике.

Ключевые слова: промышленная политика; отрасли-драйверы; экономический рост; структурные изменения; ведущие отрасли; теория точек роста; добавленная стоимость; индустриализация; кластеризация; экспортный потенциал; технологическое обновление; инвестиционная политика; стратегия «Узбекистан – 2030»; конкурентоспособность; региональное развитие; инновационная активность; обрабатывающая промышленность; машиностроение; импортозамещение.

KIRISH

1.1. Muammoning global va milliy darajadagi dolzarbligi

Hozirgi davrda jahon iqtisodiyoti chuqur tarkibiy transformatsiyalarni boshdan kechirmoqda: texnologik uklarning almashinishi, global qiymat zanjirlarining qayta konfiguratsiyalanishi, degloballashtirish tendentsiyalari va geosiyosiy beqarorlik ko'plab mamlakatlarni eksport tarkibini diversifikatsiya qilish va barqaror ichki o'sish manbalarini shakllantirishga majbur qilmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Sanoat taraqqiyoti tashkiloti (UNIDO) ta'kidlashicha, barqaror va inklyuziv o'sishga erishgan davlatlarning deyarli barchasida iqtisodiy taraqqiyot bir nechta «lokomotiv» tarmoqlar atrofida shakllangan hududiy-tarmoq komplekslari hisobiga ta'minlangan. Janubiy Koreya, Xitoy, Vetnam va Polsha kabi mamlakatlar tajribasi ko'rsatadiki, to'g'ri tanlangan va maqsadli qo'llab-quvvatlangan «drayver» tarmoqlar (mashinasozlik, elektronika, to'qimachilik-tikuvchilik, kimyo sanoati) nafaqat tarmoq darajasida, balki bog'liq sohalar va butun milliy iqtisodiyot darajasida kuchli multiplikativ effekt yaratadi.

Milliy darajada bu muammo O'zbekiston uchun alohida ahamiyat kasb etadi. Mamlakat iqtisodiyoti so'nggi yillarda barqaror o'sish sur'atlarini namoyish etmoqda: 2023-yilda yalpi ichki mahsulot (YAIM) real hajmi 6,0 foizga, 2024-yilda 6,5 foizga, 2025-yilda esa 7,7 foizga o'sib, nominal hajmi 147 milliard AQSH dollaridan oshdi (Gazeta.uz, 2026). Shu bilan birga, YAIM tarkibida sanoatning ulushi 2023-yildagi 25,3 foizdan 2025-yilda 26,8 foizgacha ko'tarildi, xizmat ko'rsatish sohasining ulushi esa 46,2 foizdan 48,6 foizga oshdi, bu esa iqtisodiyotning industrial-xizmat ko'rsatish yo'nalishida tarkibiy siljish kechayotganidan dalolat beradi (Sputnik O'zbekiston, 2026). Shunga qaramay, sanoat ishlab chiqarishining texnologik tarkibi hali ham xom ashyo va birlamchi qayta ishlash mahsulotlari hisobiga shakllanmoqda: 2025-yil ma'lumotlariga ko'ra, tog'-kon sanoati va foydali qazilmalarni qazib olish sanoat ishlab chiqarishining 8,7 foizini, elektr-gaz-bug' bilan ta'minlash esa 8,0 foizini tashkil etadi, yuqori qo'shilgan qiymatli mashinasozlik va yuqori texnologik mahsulotlar ulushi esa nisbatan past darajada qolmoqda (O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, 2025).

Ushbu sharoitda davlat rahbariyati tomonidan tasdiqlangan «O'zbekiston – 2030» strategiyasida sanoatni rivojlantirish va yuqori qo'shilgan qiymat yaratish markaziy ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan: 2030-yilga qadar sanoatda texnologik mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini 2,5 barobar oshirish, sanoatda qo'shilgan qiymat hajmini 36,5 milliard dollaridan 60 milliard dollarigacha etkazish, 2,5 million yuqori daromadli ish o'rinlari yaratish hamda mashinasozlik, elektrotexnika, kimyo va farmatsevtika sohalarini iqtisodiyotning yangi «drayver» tarmoqlariga aylantirish ko'zda tutilgan (UzA, 2026). Biroq bu maqsadlarga erishish uchun qaysi tarmoqlarni ustuvor «drayver» sifatida tanlash, ularni qanday mezonlar asosida baholash va rag'batlantirish zarurligini ilmiy asoslash muhim amaliy-uslubiy muammo bo'lib qolmoqda. Xom ashyo va agrar eksportga ortiqcha bog'liqlik, «Golland kasalligi» xavfi, yalpi mablag'larning tarqoq taqsimlanishi va tarmoqlararo bog'lanish zaifligi mazkur muammoning dolzarbligini yanada kuchaytiradi.

Shu bilan birga, drayver tarmoqlar masalasi global darajada faqat iqtisodiy o'sish sur'atlari bilan emas, balki mehnat bozoridagi tarkibiy o'zgarishlar, iqlim va energetika tranzitsiyasi talablari bilan ham chambarchas bog'liqdir. Xususan, «yashil» texnologiyalar va raqamli iqtisodiyot tarmoqlarining jadal rivojlanishi an'anaviy sanoat tarmoqlarini ham texnologik yangilashga majbur qilmoqda, bu esa drayver tarmoqlarni tanlashda nafaqat joriy raqobatbardoshlikni, balki kelajakdagi texnologik moslashuvchanlik salohiyatini ham hisobga olish zaruratini ko'rsatadi. Bunday global kontekstda O'zbekiston kabi o'tish iqtisodiyotiga ega mamlakatlar uchun drayver tarmoqlarni to'g'ri tanlash nafaqat qisqa muddatli o'sish sur'atlarini oshirishga, balki uzoq muddatli raqobatbardoshlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

1.2. O'rganilganlik darajasi

Iqtisodiy o'sish va tarmoq tarkibiy o'zgarishlari muammosi iqtisodiy fan tarixida keng yoritilgan bo'lsa-da, rivojlanayotgan va o'tish iqtisodiyotiga ega mamlakatlarda, jumladan O'zbekistonda, «drayver» tarmoqlarni aniq ilmiy mezonlar asosida tanlash va rag'batlantirishning yaxlit metodologik asoslari hali to'liq shakllanmagan. Mavjud tadqiqotlarning katta qismi deskriptiv-statistik xususiyatga ega bo'lib, tarmoqlararo bog'lanish koeffitsientlari, bandlik multiplikatori va eksport salohiyatini integratsiyalagan miqdoriy tahlil etarli darajada amalga oshirilmagan. Xususan, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tadqiqotchilari tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlarda O'zbekiston sanoatining tarkibiy o'zgarishlari va ustuvor yo'nalishlari umumiy tarzda tahlil qilingan, ammo drayver tarmoqlarni tanlashning aniq mezonlar tizimi taklif etilmagan (Mamadjonov, b.y.). Bu esa mazkur maqolaning ilmiy muammosini — «drayver» tarmoqlarni aniqlash va rivojlantirishning ilmiy asoslangan kontseptual-metodologik doirasini ishlab chiqish zaruratini — belgilaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

«Drayver» tarmoqlar va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlik nazariy jihatdan ilk bor F. Perruning «o'sish nuqtalari» (pôles de croissance) nazariyasida tizimli asoslangan. Perru fikricha, iqtisodiy o'sish barcha

tarmoqlarda bir xilda emas, balki «etakchi sanoat» (industrie motrice) deb nomlangan nisbatan innovatsion va yuqori texnikaviy darajadagi tarmoqlar atrofida yuzaga keladi, ular o'zining kuchli aloqadorlik xususiyati orqali bog'liq tarmoqlarni ham rivojlanishga undaydi (Perroux, 1955). A. Xirshman bu g'oyani yanada rivojlantirib, «mutanosib bo'lmagan o'sish» (unbalanced growth) kontsepsiyasini ilgari surdi va tarmoqlar orasidagi «orqaga» (backward) va «oldinga» (forward) bog'lanishlar kuchi tanlanadigan ustuvor tarmoqlarning asosiy mezonini bo'lishi lozimligini ko'rsatdi (Hirschman, 1958). G. Myrdalning «kumulyativ sababiylik» nazariyasi esa o'sish markazlarida kapital va malakali kadrlarning to'planishi natijasida mintaqalararo tafovutning kuchayishi mumkinligini, shu bois davlat siyosati orqali muvozanatni ta'minlash zarurligini ta'kidlaydi (Myrdal, 1957).

Y. Shumpeterning innovatsion rivojlanish nazariyasi «drayver» tarmoqlar kontsepsiyasining yana bir muhim nazariy ustunini tashkil etadi: unga ko'ra, iqtisodiy o'sish tadbirkor-novatorlar tomonidan amalga oshiriladigan «ijodiy buzilish» (creative destruction) jarayoni orqali, yangi texnologik kombinatsiyalar hisobiga ta'minlanadi (Schumpeter, 1934). U. Rostou o'zining «iqtisodiy o'sish bosqichlari» nazariyasida «yuksalish» (take-off) bosqichida bir yoki bir nechta «etakchi tarmoqlar» (leading sectors) ustuvor rivojlanib, butun iqtisodiyotni o'zi bilan birga «tortib olib chiqishi» haqidagi g'oyani asoslagan (Rostow, 1960). Zamonaviy davrda M. Porterning «millatlarning raqobatbardosh ustunliklari» nazariyasi drayver tarmoqlarning xalqaro raqobatbardoshligini ta'minlovchi omillar (omil sharoitlari, talab sharoiti, bog'liq va qo'llab-quvvatlovchi tarmoqlar, firma strategiyasi) tarkibini ochib berdi hamda «klaster» tushunchasini iqtisodiy siyosat amaliyotiga olib kirdi (Porter, 1990). D. Rodrik esa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun klassik «taqqoslash ustunligi»ga asoslangan passiv yondashuvdan farqli o'laroq, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi «o'zini-o'zi kashf etish» (self-discovery) jarayoniga asoslangan faol sanoat siyosatining zaruriyatini ko'rsatadi (Rodrik, 2004). J. Lin va X. Chang o'rtasidagi «taqqoslash ustunligiga moslashish» va «uni engib o'tish» strategiyalari bo'yicha ilmiy bahs esa drayver tarmoqlarni tanlashda davlat aralashuvi darajasi masalasining hamon dolzarbligini ko'rsatadi (Lin & Chang, 2009).

Mahalliy iqtisodchilar orasida O'zbekiston sanoatining tarkibiy o'zgarishlari, ustuvor yo'nalishlari va rivojlanish omillari mavzusida qator tadqiqotlar amalga oshirilgan. Xususan, mamlakat sanoati mustaqillik yillarida mashinasozlik va avtomobilsozlik, kimyo va neft-kimyo, oziq-ovqat, qurilish materiallari, farmatsevtika kabi tarmoqlarning jadal rivojlanishi hisobiga tarkibiy o'zgarishlarga uchragani, ammo mashinasozlikning umumiy sanoat hajmidagi ulushi uzoq vaqt davomida past (2003 yilda atigi 12,1 foiz) bo'lganligi va asosiy fondlarning jismoniy eskirishi o'rtacha 53,2 foizni tashkil etgani ta'kidlanadi (Mamadjonov, b.y.). Bu tadqiqotlar sanoat tarmoqlarining umumiy tavsifini berish bilan cheklanib, drayver tarmoqlarni tanlashning miqdoriy-mezoniy tizimini taklif etmagan. Jahon bankining O'zbekiston bo'yicha iqtisodiy sharhlarida ham mamlakatning mintaqa bo'yicha eng tez o'sayotgan iqtisodiyotlar qatorida ekanligi qayd etiladi, biroq bu o'sishning tarmoq manbalari va barqarorligini ta'minlash mexanizmlari bo'yicha chuqur tahlil etarli emas. Shunday qilib, adabiyotlar sharhi xorijiy nazariy-metodologik baza bilan mahalliy empirik ma'lumotlar o'rtasida ko'prik vazifasini bajaruvchi, O'zbekiston sharoitiga moslashtirilgan integral tahlil tizimiga ehtiyoj mavjudligini ko'rsatadi.

Tadqiqotning maqsadi — o'sish nuqtalari nazariyasi (Perroux, Hirschman) va zamonaviy sanoat siyosati kontsepsiyalariga tayangan holda, O'zbekiston iqtisodiyotida «drayver» tarmoqlarni ilmiy asosda aniqlash, baholash va rag'batlantirishning kontseptual-metodologik doirasini ishlab chiqish hamda shu asosda amaliy tavsiyalar shakllantirishdan iborat.

Tadqiqotning ilmiy jihatlarini quyidagilardan iborat:

- Perru–Xirshman o'sish nuqtalari nazariyasi o'tish iqtisodiyotiga xos sharoitlarga (resurs mo'lligi, agrar merosxo'rlik, eksport tuzilmasining diversifikatsiya darajasi past bo'lishi) moslashtirilib, O'zbekiston uchun kontseptual model tarzida takomillashtirildi;
- drayver tarmoqlarni tanlashning integral mezonlar tizimi (bog'lanish koeffitsienti, eksport salohiyati, bandlik multiplikatori, texnologik intensivlik, investitsiya jozibadorligi) ilmiy asosda taklif etildi;
- 2023–2025-yillar mobaynidagi YAIM va sanoat o'sish sur'atlari, tarmoq tarkibidagi siljishlar rasmiy statistik ma'lumotlar asosida qiyosiy tahlil qilindi hamda «O'zbekiston – 2030» strategiyasi maqsadlari bilan bog'lab baholandi;
- drayver tarmoqlarni rag'batlantirishning institutsional-moliyaviy mexanizmlari (klasterlashtirish, natijaga asoslangan subsidiyalash, innovatsion moliyalashtirish) bo'yicha ilmiy asoslangan amaliy takliflar ishlab chiqildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologik jihatdan bir nechta o'zaro to'ldiruvchi usullar majmuasiga asoslanadi. Birinchidan, statistik-iqtisodiy tahlil usuli qo'llanildi: O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, Moliya vazirligi hamda xalqaro moliya tashkilotlarining rasmiy ma'lumotlari asosida YAIM va sanoat ishlab chiqarishining 2023–2025-yillardagi o'sish sur'atlari, tarmoq tarkibidagi ulushlar dinamikasi hisoblab chiqildi va o'rtacha, nisbiy ko'rsatkichlar orqali interpretatsiya qilindi. Ikkinchidan, qiyosiy tahlil usuli yordamida yillar kesimidagi (2023,

2024, 2025) ko'rsatkichlar, shuningdek xorijiy mamlakatlar (Janubiy Koreya, Xitoy) sanoatlashtirish tajribasi bilan milliy ko'rsatkichlar solishtirildi. Uchinchidan, monografik va kontent-tahlil usullari orqali xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy asarlari, shuningdek «O'zbekiston – 2030» strategiyasi va tegishli normativ-huquqiy hujjatlar mazmunan tahlil qilindi.

To'rtinchidan, drayver tarmoqlarni tanlash mezonlarini ishlab chiqishda SWOT-tahlil elementlaridan va Xirshmanning «orqaga/oldinga bog'lanish» kontsepsiyasidan foydalanildi — bunda har bir nomzod tarmoq (mashinasozlik, to'qimachilik-tikuvchilik, kimyo-farmatsevtika, axborot texnologiyalari) xom ashyo etkazib beruvchi va tayyor mahsulot iste'molchisi bo'lgan tarmoqlar bilan bog'liqlik darajasi nuqtai nazaridan baholandi. Beshinchidan, natijalarni aniq va tushunarli tarzda taqdim etish maqsadida grafika-vizual tahlil usuli qo'llanilib, jadval va diagrammalar shaklida strukturaviy va dinamik ko'rsatkichlar aks ettirildi. Ma'lumotlar manbai sifatida O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligining rasmiy hisobotlari, Moliya vazirligining byudjet hujjatlari, Prezident farmon va qarorlari, shuningdek xalqaro tashkilotlar (Jahon banki, BMTning Sanoat taraqqiyoti tashkiloti — UNIDO) nashrlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

5.1. YAIM va sanoat o'sish dinamikasi

2023–2025-yillar mobaynida O'zbekiston iqtisodiyoti barqaror va jadallashuvchi o'sish traektoriyasini namoyish etdi. 1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, Yaimning real o'sish sur'ati 2023-yildagi 6,0 foizdan 2025-yilda 7,7 foizgacha ko'tarildi, bunda sanoat tarmog'ining o'sish sur'ati barcha uch yil davomida umumiy iqtisodiy o'sishdan yuqori yoki unga yaqin darajada saqlandi (6,4–6,8 foiz), bu esa sanoatning iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ortib borayotgan rolini ko'rsatadi (1-jadval).

1-jadval.

O'zbekistonda YAIM va sanoat ishlab chiqarishining o'sish sur'atlari, 2023–2025-yy. [1,2,3]

Yil	Yaimning real o'sish sur'ati, %	Sanoat ishlab chiqarishining o'sish sur'ati, %	Sanoatning YAIM o'sishiga qo'shgan hissasi, f.p.
2023-yil	6,0	6,4	—
2024-yil	6,5	6,8	1,7
2025-yil	7,7	6,8	1,7

Manba: O'zbekiston Respublikasi milliy statistika qo'mitasi (2025, 2026) ma'lumotlari asosida muallif tuzgan.

Ko'rinib turibdiki, 2025-yilda umumiy iqtisodiy o'sish (7,7%) sanoat o'sish sur'atidan (6,8%) yuqoriroq bo'ldi — bu xizmat ko'rsatish sohasining tezlashgan o'sishi (8,5%) hisobiga yuz berdi, uning ichida savdo, yashash va ovqatlanish xizmatlari 12 foizga, transport-logistika va axborot-aloqa sohasi esa 14,5 foizga o'sdi (Gazeta.uz, 2026). Bu holat bir tomondan xizmat ko'rsatish sektorining jadal rivojlanishini ko'rsatsa, boshqa tomondan sanoatning umumiy o'sishdagi nisbiy ulushi barqarorlashib qolayotganini, shu bois sanoat ichida yuqori qo'shilgan qiymatli «drayver» tarmoqlarni alohida rag'batlantirish zaruriyatini ko'rsatadi.

5.2. YAIM va sanoat tarmoq tarkibidagi siljishlar

Yaimning tarmoq tarkibidagi o'zgarishlar tarkibiy transformatsiya jarayonining yo'nalishini aks ettiradi (2-jadval va 2-rasm). 2023–2025-yillar mobaynida xizmat ko'rsatish sohasining ulushi 46,2 foizdan 48,6 foizga, sanoatniki 25,3 foizdan 26,8 foizga oshdi, shu bilan birga qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligining ulushi 21,2 foizdan 17,3 foizga sezilarli darajada kamaydi (Sputnik O'zbekiston, 2026). Bu tendentsiya klassik tarkibiy transformatsiya nazariyalariga mos keladi: agrar sektorning nisbiy qisqarishi hisobiga sanoat va xizmat ko'rsatish sohalari kengaymoqda. Biroq bu jarayonning sifat tomoni - ya'ni sanoat ichida qaysi kichik tarmoqlar hisobiga o'sish ta'minlanayotgani - alohida e'tiborga loyiq (2-jadval).

2-jadval

O'zbekiston Yaimining tarmoq tarkibidagi o'zgarishi, 2023–2025 yy. [1,2,3]

Tarmoq	2023 yil %	2025 yil %	O'zgarish, f.p.
Xizmat ko'rsatish	46,2	48,6	+2,4
Sanoat	25,3	26,8	+1,5
Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi	21,2	17,3	-3,9
Qurilish	7,3	7,3	0,0

Manba: Sputnik O'zbekiston (2026), Gazeta.uz (2025) ma'lumotlari asosida muallif tuzgan.

5.3. Sanoat ishlab chiqarishining kichik tarmoqlar bo'yicha tarkibi

Sanoat ishlab chiqarishining ichki tarkibini tahlil qilish «drayver» tarmoqlarni aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Statistika agentligining ma'lumotlariga ko'ra, qayta ishlash sanoati umumiy sanoat ishlab chiqarishining 82,7 foizini tashkil etadi, qolgan qismi tog'-kon sanoati (8,7%), elektr-gaz-bug' bilan ta'minlash (8,0%) va suv bilan ta'minlash-kommunal xizmatlar (0,6%) ulushiga to'g'ri keladi (O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, 2025). Qayta ishlash sanoati ichida oziq-ovqat, ichimlik va tamaki mahsulotlari ishlab chiqarish esa 6,7 foizni tashkil etadi (3-jadval). Shu bilan birga, tarixiy tahlil shuni ko'rsatadiki, mashinasozlikning umumiy sanoat hajmidagi ulushi 2003-yilda atigi 12,1 foizni tashkil etgan — bu ko'rsatkich mustaqillik davrining eng past darajasi bo'lgan (Mamadjonov, b.y.). So'nggi yillarda davlat tomonidan qabul qilingan maqsadli dasturlar, jumladan 2026-yil aprelida Samarqand viloyatida mashinasozlik sanoat zonasini tashkil etish to'g'risidagi qaror (Lex.uz, 2026) mashinasozlik tarmog'ining ulushini oshirishga qaratilgan institutsional choralarning amaliy ko'rinishi hisoblanadi (3-jadval).

3-jadval
O'zbekiston sanoat ishlab chiqarishining 2025-yildagi kichik tarmoqlar bo'yicha tarkibi

Sanoat kichik tarmog'i	Ulushi, %
Qayta ishlash sanoati (jami)	82,7
— shu jumladan: oziq-ovqat, ichimlik, tamaki mahsulotlari	17,2
— shu jumladan: kimyo, rezina va plastmassa buyumlari	6,7
Tog'-kon sanoati va foydali qazilmalarni qazib olish	8,7
Elektr, gaz, bug' bilan ta'minlash va havoni konditsiyalash	8,0
Suv bilan ta'minlash, kanalizatsiya, chiqindilarni qayta ishlash	0,6

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi (2025).

5.4. Xorijiy tajriba bilan qiyosiy tahlil

O'zbekiston uchun drayver tarmoqlarni rivojlantirish strategiyasini shakllantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasini qiyosiy tahlil qilish alohida ahamiyatga ega. Janubiy Koreya tajribasi shuni ko'rsatadiki, 1960–1980-yillarda davlat tomonidan og'ir sanoat va kimyo sanoatini (HCI — Heavy and Chemical Industries) ustuvor drayver tarmoqlar sifatida tanlash va ularga yo'naltirilgan imtiyozli kreditlash siyosati mamlakatning industrial sakrashiga asos bo'lgan. Xitoyda maxsus iqtisodiy zonalar orqali elektronika va to'qimachilik tarmoqlarini eksportga yo'naltirilgan holda rivojlantirish strategiyasi, keyinchalik esa yuqori texnologik tarmoqlarga (yarimo'tkazgichlar, elektromobillar) bosqichma-bosqich o'tish modelini namoyish etdi. Vetnam tajribasi esa nisbatan kichik, ammo ochiq iqtisodiyotning chet el to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarini (CHTI) drayver tarmoqlarga (elektronika yig'uv ishlab chiqarishi) jalb qilish orqali qisqa muddatda eksport tarkibini tubdan o'zgartirish mumkinligini ko'rsatadi.

Ushbu tajribalarni O'zbekiston sharoiti bilan taqqoslaganda bir qator o'xshashlik va farqlar kuzatiladi. O'xshashlik shundaki, barcha ko'rilgan mamlakatlarda davlat siyosati neytral (barcha tarmoqlarga bir xil) emas, balki tanlangan tarmoqlarga yo'naltirilgan (selektiv) xarakterga ega bo'lgan. Farq esa shundaki, O'zbekiston, Janubiy Koreya yoki Xitoydan farqli o'laroq, qulay geografik joylashuvga ega bo'lsa-da, dengizga chiqish yo'lining yo'qligi transport xarajatlarini oshiradi, bu esa eksportga yo'naltirilgan drayver tarmoqlarni tanlashda logistika infratuzilmasini va mintaqaviy tranzit yo'laklarini (masalan, Markaziy Osiyo–Xitoy va Transkaspiy yo'nalishlari) rivojlantirishni alohida ustuvor vazifaga aylantiradi. Shuningdek, O'zbekistonning kichik va o'rta korxonalarga asoslangan tadbirkorlik tizimi Janubiy Koreyaning yirik sanoat konglomeratlari (chebollar) modelidan farqli ravishda, klasterlashtirish va subpodryad zanjirlarini rivojlantirishga ko'proq moslashgan milliy modeli talab etadi.

O'tkazilgan tahlil natijalariga asoslanib, O'zbekistonda drayver tarmoqlarni rivojlantirish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirish muammosini hal etishning beshta o'zaro bog'liq ilmiy-amaliy yondoshuvi taklif etiladi.

Birinchidan, hududiy-tarmoq klasterlashtirish yondoshuvi.

Perruning «o'sish nuqtalari» nazariyasiga muvofiq, drayver tarmoqlar makoniy jihatdan to'plangan holda rivojlanganda eng yuqori sinergetik samara beradi. Samarqand viloyatida tashkil etilayotgan mashinasozlik sanoat zonasi (Lex.uz, 2026) shunday yondoshuvning amaliy namunasi bo'lib, u kelajakda kimyo-farmatsevtika va to'qimachilik-tikuvchilik tarmoqlari uchun ham takrorlanishi mumkin. Klaster ichida ta'minotchi-ishlab

chiqaruvchi-iste'molchi zanjirini mahalliyashtirish orqali import o'rnini bosish va qo'shilgan qiymatni oshirish imkoniyati yaratiladi.

Ikkinchidan, qiymat zanjirini chuqurlashtirish yondoshuvi.

Xirshmanning «orqaga/oldinga bog'lanish» kontseptsiyasiga asosan, xom ashyo etkazib beruvchi tarmoqlarni tayyor mahsulot ishlab chiqaruvchi tarmoqlar bilan bog'lash iqtisodiy o'sishning barqaror manbaini yaratadi. O'zbekiston uchun buning klassik misoli — paxta tolasini eksport qilishdan tayyor to'qimachilik va tikuvchilik mahsulotlarini ishlab chiqarishga o'tish jarayoni bo'lib, bu yo'nalish davom ettirilishi, shuningdek mineral xom ashyoni (masalan, tabiiy gaz va fosforitlarni) kimyo va o'g'it sanoatida chuqur qayta ishlash orqali ham qo'llanilishi lozim.

Uchinchidan, innovatsion-inson kapitali yondoshuvi.

Shumpeter nazariyasiga ko'ra, drayver tarmoqlarning uzoq muddatli raqobatbardoshligi texnologik yangilanish va tadbirkorlik faolligiga bog'liq. Shu bois oliy ta'lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot institutlari va sanoat korxonalari o'rtasida «universitet-sanoat» aloqalarini mustahkamlash, texnoparklar va injiniring markazlarini kengaytirish, drayver tarmoqlar uchun malakali muhandislik va raqamli kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish zarur.

To'rtinchidan, institutsional-moliyaviy rag'batlantirish yondoshuvi.

Rodrikning «o'zini-o'zi kashf etish» kontseptsiyasiga muvofiq, davlat drayver tarmoqlarni aniqlashda xususiy sektor bilan doimiy muloqotda bo'lishi, qo'llab-quvvatlash choralari (imtiyozli kreditlar, soliq preferentsiyalari, davlat-xususiy sheriklik) aniq natijaga asoslangan (performance-based) shartlar bilan bog'lashi lozim. Bu yondoshuv rentaxo'rlik va samarasiz subsidiyalash xavfining oldini olishga xizmat qiladi, chunki Lin va Chang ta'kidlaganidek, sanoat siyosatining muvaffaqiyati ko'p jihatdan uning shaffofligi va monitoring mexanizmlariga bog'liq (Lin & Chang, 2009).

Beshinchidan, eksportga yo'naltirilganlik va mintaqaviy integratsiya yondoshuvi.

Drayver tarmoqlar faqat ichki bozor ehtiyojlarini qondirish bilan cheklanmasdan, Markaziy Osiyo, MDH va Xitoy kabi yirik bozorlarga eksport salohiyatini oshirish nuqtai nazaridan rivojlantirilishi, Porterning raqobatbardosh ustunlik omillari (talab sharoiti, bog'liq tarmoqlar, firma strategiyasi) asosida baholanishi lozim (Porter, 1990). Shu bilan birga, xom ashyo eksportiga ortiqcha bog'liqlikdan kelib chiqadigan «Golland kasalligi» xavfining oldini olish maqsadida, valyuta kursi siyosati va investitsiya oqimlarini drayver tarmoqlar foydasiga muvozanatlashtirish muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyati bir nechta yo'nalishda namoyon bo'ladi. Birinchidan, ishlab chiqilgan mezonlar tizimi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi hamda hududiy hokimliklar tomonidan drayver tarmoqlarni aniqlash va investitsiya dasturlarini ustuvorlashtirishda amaliy qurol sifatida qo'llanilishi mumkin. Ikkinchidan, tadqiqot «O'zbekiston – 2030» strategiyasining sanoat bo'yicha maqsadli ko'rsatkichlariga (qo'shilgan qiymat hajmini 60 milliard dollarigacha etkazish, 2,5 million ish o'rnini yaratish) erishish yo'llarini ilmiy jihatdan asoslaydi va monitoring tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, taklif etilgan hududiy-tarmoq klasterlashtirish yondoshuvi Samarqand viloyatidagi mashinasozlik zonasi kabi loyihalarni boshqa mintaqalarda (kimyo-farmatsevtika uchun Navoiy va Farg'ona, to'qimachilik uchun Namangan va Andijon viloyatlari) takrorlashda metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin, bu esa mintaqalararo ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishga ko'maklashadi. To'rtinchidan, xorijiy investitsiyalarni drayver tarmoqlarga yo'naltirish borasidagi tavsiyalar mamlakatning xom ashyo va pul o'tkazmalariga bog'liqligini kamaytirib, barqaror va inklyuziv o'sish modeliga o'tishni, shuningdek Barqaror rivojlanish maqsadlarining 8-maqsadi (munosib ish va iqtisodiy o'sish) hamda 9-maqsadi (sanoat, innovatsiya va infratuzilma) ga erishishni jadallashtiradi. Beshinchidan, mazkur metodologiya oliy ta'lim muassasalarida «Iqtisodiy o'sish nazariyasi» va «Sanoat siyosati» fanlari bo'yicha o'quv-uslubiy material sifatida ham qo'llanilishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston iqtisodiyoti 2023–2025-yillarda barqaror va jadallashuvchi o'sish sur'atlarini (mos ravishda 6,0%, 6,5% va 7,7%) namoyish etgan bo'lsa-da, bu o'sishning tarkibiy sifati — ayniqsa sanoat ichidagi yuqori texnologik, yuqori qo'shilgan qiymatli tarmoqlarning ulushi — hali «O'zbekiston – 2030» strategiyasida belgilangan uzoq muddatli maqsadlarga to'liq mos emas. Perru–Xirshman o'sish nuqtalari nazariyasi, Shumpeterning innovatsion rivojlanish kontseptsiyasi hamda Porter va Rodrikning zamonaviy sanoat siyosati yondoshuvlari asosida ishlab chiqilgan integral tahlil doirasi drayver tarmoqlarni ilmiy jihatdan asoslangan tarzda tanlash va rag'batlantirish imkonini beradi. Tadqiqot jarayonida aniqlangan asosiy xulosa shuki, iqtisodiy o'sishni jadallashtirishning eng samarali yo'li — cheklangan resurslarni barcha tarmoqlarga bir xilda emas, balki eng kuchli tarmoqlararo bog'lanish va multiplikativ effektga ega «drayver» tarmoqlarga maqsadli yo'naltirishdir.

O'tkazilgan tahlil asosida quyidagi uchta aniq amaliy taklif ilgari suriladi:

1. Milliy «drayver tarmoqlar reestri» institutini yaratish. Bog'lanish koeffitsienti, eksport salohiyati, bandlik multiplikatori va texnologik intensivlik kabi ilmiy mezonlar asosida har 2–3 yilda yangilanib turadigan ustuvor tarmoqlar reytingini yurituvchi institutsional mexanizm ta'sis etilishi, unga asoslangan holda davlat qo'llab-quvvatlash choralari (imtiyozli kreditlash, soliq preferentsiyalari, investitsiya subsidiyalari) shaffof va natijaga asoslangan tarzda taqsimlanishi lozim.

2. Hududiy-tarmoq klasterlarini kengaytirish. Samarqand viloyatidagi mashinasozlik sanoat zonasi tajribasidan kelib chiqqan holda, kimyo-farmatsevtika va to'qimachilik-tikuvchilik yo'nalishlarida ham hududiy klasterlar tashkil etilishi, ularni kasb-hunar ta'limi muassasalari va ilmiy-tadqiqot institutlari bilan integratsiyalash orqali malakali kadrlar va innovatsion echimlar bilan uzluksiz ta'minlanishi zarur.

3. Innovatsion-investitsion mexanizmni takomillashtirish. Drayver tarmoqlardagi korxonalar uchun ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlari (R&D) xarajatlarini soliqdan ozod qilish, venchur moliyalashtirish fondlari va davlat-xususiy sheriklik asboblari kengaytirish, shuningdek subsidiyalashni aniq ijro ko'rsatkichlari (eksport hajmi, yangi ish o'rinlari, qo'shilgan qiymat o'sishi)ga bog'lash tizimiga bosqichma-bosqich o'tish tavsiya etiladi.

Xulosa qilib aytganda, sanoatning drayver tarmoqlarini ilmiy asoslangan mezonlar orqali aniqlash va maqsadli rivojlantirish O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror, inklyuziv va yuqori texnologik o'sish traektoriyasiga o'tishini ta'minlovchi strategik vosita hisoblanadi. Kelgusi tadqiqotlarda taklif etilgan mezonlar tizimini ekonometrik input-output modellar yordamida miqdoriy jihatdan yanada chuqurlashtirish dolzarb yo'nalish bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Gazeta.uz. (2025, fevral 7). O'zbekiston YIMi 2024-yilda 1,45 kvadrillion so'mga yetdi. U nimalardan iborat? <https://www.gazeta.uz/uz/2025/02/07/gdp-uzbekistan-2024/>
2. Gazeta.uz. (2026, yanvar 23). O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti 2025 yilda 7,7 foizga o'sib, 147 mlrd dollardan oshdi. <https://www.gazeta.uz/uz/2026/01/23/yim-2025/>
3. Gazeta.uz. (2025, noyabr 17). O'zbekiston 2024 yil va avvalgi davrlar uchun YIMni qayta hisobladi: iqtisodiy ko'rsatkichlar qanday o'zgardi? <https://www.gazeta.uz/uz/2025/11/17/gdp/>
4. Hirschman, A. O. (1958). The strategy of economic development. Yale University Press.
5. Lex.uz. (2026). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-145-son qarori: Samarqand viloyatida mashinasozlik sanoatini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida (20.04.2026). <https://lex.uz/docs/8148715>
6. Lin, J. Y., & Chang, H.-J. (2009). Should industrial policy in developing countries conform to comparative advantage or defy it? A debate between Justin Lin and Ha-Joon Chang. Development Policy Review, 27(5), 483–502. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7679.2009.00456.x>
7. Mamadjonov, D. (b.y.). O'zbekistonda sanoat tarmog'i rivojlanishining tarkibiy tendensiyalari. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. https://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/18_Mamadjonov.pdf
8. Myrdal, G. (1957). Economic theory and under-developed regions. Duckworth.
9. O'zbekiston Respublikasi Hukumati portali. (2023). "O'zbekiston — 2030" strategiyasi. https://gov.uz/uz/pages/2030_strategy
10. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2025). O'zbekiston Respublikasida sanoat ishlab chiqarishi. https://stat.uz/img/news/last-sanoat-kiril-19_04_2025-y-chitkadan-chian_p48531.pdf
11. Perroux, F. (1955). Note sur la notion de pôle de croissance. Economie Appliquée, 8, 307–320.
12. Porter, M. E. (1990). The competitive advantage of nations. Free Press.
13. Rodrik, D. (2004). Industrial policy for the twenty-first century (CEPR Discussion Paper No. 4767). Centre for Economic Policy Research.
14. Rostow, W. W. (1960). The stages of economic growth: A non-communist manifesto. Cambridge University Press.
15. Schumpeter, J. A. (1934). The theory of economic development. Harvard University Press.
16. Khujamurodov, A. J., & Jahongirov, R. J. (2020). Peculiarities of corporate strategy and risk prevention in joint stock companies. «Актуальные научные исследования в современном мире» ISSN 2524-0986. 59 (часть 3), 21, 25.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>